

13.05.2009

Ευάγγελος Βενιζέλος

Από την εθνική ανομία στην εθνική στρατηγική. Η κρίση ως ευκαιρία*

Σας ευχαριστώ θερμά όλους και ξεχωριστά την καθεμιά και τον καθένα σας για την παρουσία σας εδώ. Η παρουσία σας με τιμά και με ενθαρρύνει.

Ευχαριστώ από καρδιάς το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, το Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου και προσωπικά τον καθηγητή Δημήτρη Τσάτσο μαζί με το σημερινό Πρόεδρο του Ιδρύματος καθηγητή Ξενοφώντα Κοντιάδη για την πρόσκληση, ακριβέστερα για την πρόκληση, για την φιλόδοξη διατύπωση του θέματος της σημερινής συνάντησής μας.

Ευχαριστώ θερμά το Μουσείο Μπενάκη και προσωπικά τον Άγγελο Δεληβοριά και την Ειρήνη Γερούλάνου για τη φιλοξενία της συνάντησής μας σ' αυτό τον ειδυλλιακό χώρο.

Δεν θα αναφερθώ σήμερα, σεβόμενος τη φύση της εκδήλωσης, στις γνωστές και δεδομένες θέσεις του ΠΑΣΟΚ στο οποίο ανήκω. Δεν θα αναφερθώ στα όσα, καθημερινά σχεδόν, διατυπώνω στη Βουλή ως Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης στηλιτεύοντας την Κυβέρνηση για επιλογές που βρίσκονται στο στόχαστρο της κοινωνικής και όχι μόνον της πολιτικής κριτικής.

Η σημερινή συνάντησή μας επιβάλλει να κινηθούμε μέσα σε έναν διαφορετικό ορίζοντα. Οφείλουμε να δούμε το πρόβλημα της χώρας, το εθνικό πρόβλημα, πέρα από το στενό ορίζοντα της καθημερινής ειδησεογραφίας. Πέρα και από τον ορίζοντα των επικείμενων ευρωεκλογών. Ακόμη και πέρα από τον ορίζοντα των ερχόμενων εθνικών βουλευτικών εκλογών, στις οποίες, ούτως ή άλλως, η νίκη του ΠΑΣΟΚ προεξοφλείται δημοσκοπικά εδώ και πολλούς μήνες.

* Ομιλία σε εκδήλωση που οργάνωσε στις 13.5.2009 το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, στο νέο κτήριο του Μουσείου Μπενάκη (Πειραιώς 138).

Πιστεύω βαθιά πως αν δώσουμε απάντηση στα ερωτήματα και τις αγωνίες των πολιτών που υπερβαίνουν τον ορίζοντα των επόμενων εκλογών και τη δεδομένη, όπως πιστεύω, νίκη του ΠΑΣΟΚ, θα έχουμε καταφέρει να διευρύνουμε την έκταση και να διασφαλίσουμε την ποιότητα της νίκης αυτής.

Το πρόβλημα της χώρας δεν είναι πολιτικό μόνο με την συμβατική έννοια του όρου, αυτή που αναφέρεται στα κόμματα, το πολιτικό σύστημα, την κατάκτηση και την άσκηση της πολιτικής εξουσίας. **Το πρόβλημα της χώρας είναι πολιτικό με τη σύνθετη και ολιστική έννοια του όρου που περιλαμβάνει ο,τιδήποτε σχετίζεται με τη δημόσια ζωή, συνεπώς κάθε μορφή εξουσίας και κάθε μορφή επιρροής.**

Η ολιστική προσέγγιση της πολιτικής υπερβαίνει τα όρια και τις παθογένειες του πολιτικού συστήματος παρ' ότι φυσικά ξεκινά απ' αυτό. Θέλω συνεπώς ευθύς εξ αρχής να τονίσω πως κανείς δεν είναι άμοιρος ευθυνών, ανάλογα βέβαια με το θεσμικό, κοινωνικό και πολιτικό του ρόλο.

Η πρώτη ευθύνη ανήκει στο πολιτικό σύστημα που αδρανεί, που αδυνατεί και που οφείλει να ανασυγκροτήσει μια κατακερματισμένη κοινωνία βαθιά απογοητευμένη, απαισιόδοξη, δύσπιστη, μια κοινωνία που νιώθει να έχει χάσει το συνεκτικό της ιστό, τον κώδικα αξιών της, τις βεβαιότητές της.

Οι απαντήσεις όμως του χθες, δεν αρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες του σήμερα και πολύ περισσότερο του αύριο. Η χώρα χρειάζεται νέες απαντήσεις, οι απαντήσεις όμως αυτές δεν μπορεί να είναι αξιακά και ιδεολογικά ουδέτερες

Άρα αναφέρομαι σε απαντήσεις που προσδιορίζουν με σημερινούς δύσκολους όρους, **το τι είναι πραγματικά προοδευτικό και ριζοσπαστικό.** Μας έχει διδάξει τόσο ο σύντομος 20^{ος} αιώνας όσο και η πρώτη ταραχώδης δεκαετία του 21^{ου} αιώνα ότι προοδευτικό και ριζοσπαστικό είναι το δημοκρατικά νομιμοποιημένο, το συμμετοχικό, το κοινωνικά ευαίσθητο, το οικολογικά και περιβαλλοντικά ενεργό, το καινοτόμο, αλλά επιπλέον το συγκεκριμένο και κυρίως το αισιόδοξο. Γιατί μόνον έτσι μπορούν να αναληφθούν νέες πολιτικές πρωτοβουλίες, μόνον έτσι μπορεί να επιτευχθεί **η ριζοσπαστική αναδιανομή εξουσίας, επιρροής και κοινωνικού πλεονάσματος** που έχει ανάγκη η χώρα μας και όλες οι ευρωπαϊκές χώρες.

Με άλλα λόγια, η χώρα χρειάζεται απαντήσεις που συγκροτούν μια **νέου τύπου εθνική στρατηγική**, απαντήσεις που ανταποκρίνονται στο **εθνικό καθήκον αλήθειας**. Αυτό το καθήκον αναδείχθηκε μέσα από την κρίση που μετατρέπεται σε

ευκαιρία, γιατί κατέστησε την κοινωνία εξαιρετικά δεκτική απέναντι σε έναν άλλου τύπου δημόσιο λόγο, πιο ειλικρινή, πιο ευθύ, πιο συγκεκριμένο, πιο υπεύθυνο, λιγότερο συμβατικό.

Μόνον έτσι μπορούμε να πετύχουμε την πολιτική ανόρθωση του κράτους, της οικονομίας και της κοινωνίας. **Αυτός είναι ο πραγματικός πήχης που θέτει στο πολιτικό σύστημα η κοινωνία, αλλά και η κατάσταση.**

Η χώρα πρέπει να αποκτήσει και πάλι ευρωπαϊκή και εξωτερική πολιτική

Και βέβαια όταν μιλούμε για μια νέου τύπου εθνική στρατηγική, προφανώς η αρχή πρέπει να γίνει από την ανάγκη να αποκτήσει και πάλι η χώρα ευρωπαϊκή και εξωτερική πολιτική, χωρίς μικρομεγαλισμούς, αλλά και χωρίς αδράνειες και ηττοπάθειες.

Η Ελλάδα οφείλει να μετάσχει ενεργά στην προσπάθεια διαμόρφωσης **νέων πανευρωπαϊκών συσχετισμών**. Έχουμε όλοι συνειδητοποιήσει ότι η διεθνής οικονομική κρίση έχει προκαλέσει μια βαθιά πολιτική και θεσμική κρίση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχει ανακόψει τις διεργασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Έχει αναδείξει τα θεσμικά, ιδεολογικά και λειτουργικά κενά της Ένωσης.

Εμφανίστηκε μπροστά μας ανάγλυφα η Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων. Είδαμε οι πολίτες να εναποθέτουν τις ελπίδες τους στο εθνικό κράτος και την εθνική τους κυβέρνηση και είδαμε αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων να αναλαμβάνουν αυτοί, ιδίω ονόματι, τις μεγάλες πρωτοβουλίες τόσο στο επίπεδο των θεσμών της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης, όσο και στο επίπεδο της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οφείλουμε συνεπώς να ξεκινάμε από τη διαπίστωση ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται πάντοτε αντιμέτωπη με τους αργούς, συμβατικούς και αντιφατικούς ρυθμούς **ενός κυλιόμενου μεγάλου συνασπισμού** προοδευτικών και συντηρητικών δυνάμεων που πάντα θα υπάρχει, ανεξάρτητα από την κατανομή στο ένα ή το άλλο σκέλος αυτού του μεγάλου συνασπισμού, γιατί οι 27 διαφορετικοί και μη συμπίπτοντες εκλογικοί και πολιτικοί κύκλοι των κρατών μελών οδηγούν αναγκαστικά, θεσμικά στο φαινόμενο αυτό.

Κατά την ίδια λογική η εξωτερική μας πολιτική πρέπει να ξεπεράσει την εύκολη αυταπάτη ότι **οι ελληνοαμερικανικές και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις** κινούνται μονίμως, με έναν καντιανό και φυσικό τρόπο, μέσα σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό και ευρωτουρκικό πλαίσιο αντίστοιχα που λειτουργεί προστατευτικά και ευνοϊκά εξ ορισμού για την Ελλάδα.

Τα πράγματα είναι δυστυχώς πολύ πιο πολύπλοκα. Η Ευρώπη των 27 αδυνατεί να διαμορφώσει μια ενιαία στρατηγική έναντι των ΗΠΑ, που έχουν πλέον ισχυρότατη παρουσία στο εσωτερικό της Ένωσης και επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τους ενδοευρωπαϊκούς συσχετισμούς.

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα μένει ειλικρινά και όχι μόνο ρηματικά σταθερή στη θέση της για την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας, θέση που έχει άλλωστε και τη θερμή αμερικανική υποστήριξη, η αλήθεια είναι πως με δεδομένη τη στάση ισχυρών ευρωπαϊκών κρατών, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, η χώρα μας πρέπει να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα των διμερών σχέσεων με την Τουρκία χωρίς να κρύβει ως στρουθοκάμηλος το κεφάλι της στο θάμνο μιας αντιφατικής και αμήχανης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χωρίς φυσικά να υποτιμά κανείς ούτε την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ούτε το γεγονός ότι η σημερινή τουρκική κυβέρνηση επιμένει στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας της.

Από την διεθνή οικονομική κρίση στην εθνική ανομία

Το ελληνικό ζήτημα δεν μοιάζει με το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν λόγω διεθνούς οικονομικής κρίσης όλες οι άλλες χώρες, και για να γίνω πιο συγκεκριμένος, όλες οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Σε όλες τις χώρες η κρίση, εδώ και πολλούς μήνες, είναι κρίση βεβαίως χρηματοοικονομική. Κρίση του τραπεζικού και του σκιώδους τραπεζικού συστήματος, κρίση εμπιστοσύνης, κρίση ρευστότητας. Η κρίση είναι κρίση πια της πραγματικής οικονομίας, κρίση της παραγωγής, κρίση της κατανάλωσης, κρίση των εισοδημάτων, κρίση της απασχόλησης. Άρα έχει μετατραπεί σε κρίση κοινωνική παντού.

Η κρίση είναι κρίση πολιτική, γιατί παντού παράγεται μεγάλο πολιτικό κόστος. Οι κυβερνήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με απαιτήσεις, ανάγκες και ανασφάλειες των κοινωνιών. Υπάρχουν κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είδαν την

κυβέρνησή τους να καταρρέει. Όλες οι χώρες ζουν το πρόβλημα της ευρωπαϊκής δυσλειτουργίας και όλες συνειδητοποιούν την ανυπαρξία πραγματικών μηχανισμών παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης, που τώρα απεγνωσμένα οι χώρες προσπαθούν να υποκαταστήσουν μέσα από σχήματα όπως το G8 ή το G20.

Στην Ελλάδα δεν κινούμαστε σ' αυτό το επίπεδο. **Στην Ελλάδα η κρίση έχει προσλάβει προ πολλού χαρακτηριστικά εθνικής ανομίας.** Ανομία δεν είναι η παρανομία. Ανομία δεν είναι η αμαρτία. Ανομία δεν είναι η καθολική και γενικευμένη κρίση. Ανομία είναι η διάρρηξη του κανονιστικού πλαισίου της χώρας. Ανομία είναι η καταρράκωση της ρυθμιστικής ικανότητας του κράτους, γιατί δεν μπορούμε καν να μιλήσουμε για ρυθμιστική ικανότητα της κοινωνίας και πολύ περισσότερο για ρυθμιστική ικανότητα των αγορών.

Η ανομία συνεπώς είναι ένα φαινόμενο που διαχέεται, που μετατρέπεται σε φαινόμενο ιδεολογικό, σε τελική ανάλυση σε φαινόμενο ψυχολογικό. Πάντως πρόκειται για μια κατάσταση που λειτουργεί όχι μόνον αντικοινωνικά και αντιδημοκρατικά, αλλά και αντιαναπτυξιακά.

Αυτή η ανομία ξεκινά από την οικονομική και κυρίως τη δημοσιονομική ανομία, περνάει μέσα από την κρίση εμπιστοσύνης του πολίτη προς τον κρατικό μηχανισμό με τη σκληρή, «πυρηνική», έννοια του όρου που αφορά για παράδειγμα τη Δημόσια Διοίκηση και στην Αστυνομία και φτάνει στην κρίση εθνικών αντανακλαστικών και εθνικής εγρήγορσης, δηλαδή στην αδυναμία μας να αντιδράσουμε απέναντι στις νέες προτεραιότητες της αμερικανικής πολιτικής ή στους νέους περιφερειακούς συσχετισμούς δυνάμεων στην ευρύτερη περιοχή μας.

Η ανομία ξεκινάει φυσικά από το γεγονός πως η οικονομική κρίση, με όλες τις διακλαδώσεις της, πάρα πολύ γρήγορα στην Ελλάδα απεδείχθη ότι δεν έχει συγκυριακά, αλλά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά. Δηλαδή ενώ το μέγεθος του χρηματοοικονομικού μας τομέα είναι σχετικά μικρό, βλέπουμε μια καταλυτική διασύνδεσή του με την πραγματική οικονομία που λόγω και της έκτασης της αυτοαπασχόλησης στη χώρα μας καθλώνει τα πάντα και τα υποτάσσει σε φαινόμενα άκρως επικίνδυνα, όπως είναι για παράδειγμα - θα φέρω μόνο ένα παράδειγμα - η τεράστια «φούσκα» των μεταχρονολογημένων, εικονικών και ακάλυπτων επιταγών.

Η κρίση της παραγωγής δεν είναι μια κρίση αντίστοιχη με την κρίση της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας. Αφορά τη ρηχότητα των δομών της ελληνικής

οικονομίας που παρά την εσωστρέφειά της, δηλαδή παρά το μικρό άθροισμα εισαγωγών και εξαγωγών, είναι εκτεθειμένη σε κάθε άνεμο της διεθνούς οικονομίας γιατί εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό ή από το εισόδημα από τη ναυτιλία.

Αυτό, όπως αντιλαμβάνεστε, διασταυρώνεται με όλα τα φαινόμενα που πολύ καλά ξέρουμε και βιώνουμε τους τελευταίους μήνες: με την κρίση του πολιτικού μας συστήματος, με την κρίση αξιοπιστίας των κοινοβουλευτικών θεσμών, με τη βαθιά κρίση ηθικής αξιοπιστίας της πολιτικής, που αντί να λειτουργεί ως εκφραστής της κοινωνίας έχει μετατραπεί σε αντίπαλό της, έχει μετατραπεί σε ένα είδος αυτόνομου πεδίου κακόφημης επαγγελματικής δραστηριότητας.

Ο φαύλος κύκλος της ελληνικής οικονομίας

Απέναντι σε αυτά τα φαινόμενα είμαστε υποχρεωμένοι να αντιδράσουμε, αφού τα συνειδητοποιήσουμε σε βάθος. Και επειδή όχι μόνο τώρα, αλλά και για τα επόμενα χρόνια το κατεξοχήν προβληματικό πεδίο, το πεδίο στο οποίο θα κριθούν τα περισσότερα ζητήματα είναι το πεδίο της οικονομίας, αξίζει να τονίσω ότι η εθνική ανομία συνδέεται άμεσα με τον φαύλο κύκλο στον οποίον έχει εγκλωβιστεί προ πολλού η ελληνική οικονομία. Ενός φαύλου κύκλου που τώρα σχηματίζουν με εντυπωσιακό τρόπο τρεις παράγοντες που κινούνται παράλληλα: οι επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης, τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και βέβαια η αντιφατική επίπτωση της κορυφαίας επιλογής μας να μετάσχουμε στην ζώνη του ευρώ και στην ΟΝΕ, μια επιλογή που λειτουργεί ως νομισματικός θώρακας της χώρας, αλλά φυσικά και ως εθελοντική υπαγωγή σε ένα σύστημα δημοσιονομικής πειθαρχίας, που δεν ελέγχεται, όπως είναι γνωστό, τόσο από τα ευρωπαϊκά όργανα, όσο από τις διεθνείς αγορές.

Με άλλα λόγια, την ώρα που σ' όλα τα κράτη απαιτείται αύξηση της δημόσιας δαπάνης για την στήριξη της πραγματικής οικονομίας, της απασχόλησης, των χαμηλών εισοδημάτων, των μικρών επιχειρήσεων, καταρρέουν τα δημόσια έσοδα, επιβάλλεται η περικοπή των δημοσίων δαπανών αρχής γενομένης από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, αυξάνει η ανάγκη δημόσιου δανεισμού, καθώς και το κόστος του δανεισμού, αυτού και απαιτείται η προσφυγή σε έκτακτα

φορολογικά μέτρα, που αφαιρούν πόρους από την πραγματική οικονομία, άρα από το διαθέσιμο εισόδημα.

Στο υπόβαθρο αυτού του φαύλου κύκλου βρίσκεται η σύγκρουση τυπικής και άτυπης οικονομίας, η οποία είναι αλήθεια πώς ενισχύει τα πραγματικά εισοδήματα, διευκολύνει σε υψηλό βαθμό την απορρόφηση των κραδασμών της κρίσης, αλλά από την άλλη μεριά αποκλείει κάθε σοβαρή προσπάθεια εκλογίκευσης της σχέσης κράτους και οικονομίας και κυρίως κάθε σοβαρή προσπάθεια δίκαιης αναδιανομής του κοινωνικού πλεονάσματος.

Η οικονομική κρίση ως κρίση του κράτους

Ενώ σε όλα τα κράτη η οικονομική κρίση έχει αναδείξει το ρόλο του κράτους ως διαχειριστή εκτάκτων περιστάσεων, το ρόλο του κράτους ως εγγυητή και της χρηματοοικονομικής σφαίρας και της πραγματικής οικονομίας, το ρόλο του κράτους ως τελικού ασφαλιστή όλων των κινδύνων μιας κοινωνίας, στην Ελλάδα δεν ανεδείχθη ο ρόλος του κράτους, αλλά το πρόβλημα που έχει το κράτος. Το κράτος, όπως και αν το ορίσει κανείς. Το κράτος ως πολιτικό σύστημα, το κράτος ως διοικητικό σύστημα, το κράτος ως σκληρός πυρήνας μηχανισμών καταστολής, το κράτος ως δημοσιονομικός μηχανισμός, το κράτος ως αναπτυξιακός μοχλός, το κράτος ως φορέας άσκησης ευρωπαϊκής και εξωτερικής πολιτικής.

Το εθνικό καθήκον αλήθειας

Έχει λοιπόν πάρα πολύ μεγάλη σημασία να δούμε, αν διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις για την χάραξη μιας εθνικής στρατηγικής υπέρβασης της ανομίας.

Είπα προηγουμένως ότι η κρίση λειτουργεί ως ευκαιρία γιατί αναδεικνύει ένα εθνικό καθήκον αλήθειας. Ο Διονύσιος Σολομός φέρεται να έχει πει τη φράση πώς «εθνικόν είναι το αληθές» και το αληθές εξαρτάται από την ετοιμότητα και την ικανότητα ενός λαού, ενός έθνους, να ακούσει την αλήθεια. Αλλά η πρώτη προϋπόθεση για να ακούσει την αλήθεια ένας τόπος, είναι αυτή να του ειπωθεί, να του λέγεται η αλήθεια αυτή.

Μια εθνική στρατηγική υπέρβαση της ανομίας και όχι της κρίσης ή της συγκυρίας, είναι κατά την γνώμη μου εφικτή. Βασίζεται όμως σε μια δέσμη προϋποθέσεων: θεσμικών, διεθνοπολιτικών, ευρωπαϊκών, διαχειριστικών, αναπτυξιακών, αξιακών. Βαρύνουσα σημασία έχουν κατά την γνώμη μου, κυρίως οι θεσμικές και δημοσιονομικές προϋποθέσεις, γιατί απ' αυτές εξαρτάται η σοβαρότητα και η ειλικρίνεια των προθέσεων και σε σχέση με όλες τις άλλες προϋποθέσεις χάραξης και άσκησης μιας νέου τύπου εθνικής στρατηγικής.

Οι θεσμικές προϋποθέσεις

Οι θεσμικές προϋποθέσεις αρχίζουν φυσικά από την ανασυγκρότηση του πολιτικού συστήματος, που πρέπει να λειτουργήσει – το έχω πει και άλλη φορά – **μετα-αντιπροσωπευτικά, δηλαδή πρέπει να κατακτήσει μια μετα-πλειοψηφική θεώρηση των πραγμάτων.** Θέλω να είμαι πάρα πολύ σαφής και ευθύς στο ζήτημα αυτό:

Η υπέρβαση του εκλογικού ορίου της κοινοβουλευτικής αυτοδυναμίας και ο σχηματισμός μιας κοινοβουλευτικά ισχυρής κυβέρνησης προοδευτικού χαρακτήρα, δηλαδή μιας κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, πάντα εδώ και χρόνια πίστευα και πιστεύω ότι είναι απολύτως εφικτή. Ο σχηματισμός όμως μιας αυτοδύναμης κυβέρνησης, είναι όρος αναγκαίος, αλλά καθόλου επαρκής για την διαμόρφωση της ηγεμονίας που απαιτείται. Γιατί για να το πετύχεις αυτό, χρειάζεσαι μια θεώρηση που υπερβαίνει κατά πολύ το εκλογικό ποσοστό του 40, 42, 45%. Δεν κυβερνούνται πια οι σημερινές, πολύπλοκες, αντιφατικές και απαιτητικές κοινωνίες με τέτοιου είδους απλώς πλειοψηφικές προσεγγίσεις.

Πρέπει να κατακτάς συνεχώς, με αφορμή κάθε κρίση, κάθε μέτρο, κάθε πρωτοβουλία, καθημερινά δηλαδή, όχι απλώς την ανοχή, αλλά την ενεργό αποδοχή και συμμετοχή της πάρα πολύ μεγάλης κοινωνικής πλειοψηφίας. Η οποία περιμένει να τοποθετηθεί κατά περίπτωση και δεν αρκείται σε μια εφάπαξ εντολή που χορηγεί την ημέρα των εκλογών.

Και βέβαια προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, **η αρχή πρέπει να γίνει, από τον θεσμό του πολιτικού κόμματος,** γιατί ο θεσμός αυτός βρίσκεται στο υπόβαθρο

όλων των θεσμών της σύγχρονης αντιπροσωπευτικής και πολύ περισσότερο μετα- αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Εδώ και χρόνια υποστηρίζω και σήμερα επαναλαμβάνω με μεγαλύτερη έμφαση, πώς στη σημερινή εποχή μόνον σύγχρονα, ανοιχτά συλλογικά, αποκεντρωμένα κόμματα που λειτουργούν ως συλλογικοί διανοούμενοι με αξιοκρατικά κριτήρια και αίσθηση της εθνικής ευθύνης, μπορούν να διασφαλίσουν την αναγκαία μετεξέλιξη του θεσμικού συστήματος της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Παρακολουθούμε τα τελευταία πέντε χρόνια και ιδίως τα τελευταία δύο χρόνια, την πλήρη κατάρρευση του **πρωθυπουργοκεντρικού μοντέλου διακυβέρνησης**. Είναι επείγουσα ανάγκη το πρωθυπουργοκεντρικό μοντέλο διακυβέρνησης, σε συνδυασμό με την φεουδαρχική «κάθετη» διαίρεση της κυβέρνησης σε αυτόνομα Υπουργεία, να δώσει την θέση του σε ένα συλλογικό, «οριζόντιο» μοντέλο λειτουργίας της κυβέρνησης.

Ο τρόπος λειτουργίας του κόμματος και ιδίως ο τρόπος λειτουργίας ενός κόμματος εξουσίας, προδικάζει τον τρόπο λειτουργίας και άρα την ποιότητα λειτουργίας της κυβέρνησης και του κράτους. Άρα του πολιτικού συστήματος συνολικά.

Μόνο ένα ανοιχτό σύγχρονο κόμμα μπορεί να επιβάλει διαφορετική λειτουργία της Βουλής. Μπορεί να επιτρέψει στη Βουλή να εναρμονίσει την δική της ατζέντα με την ατζέντα της κοινωνίας. Μόνο ένα ανοιχτό κόμμα, μπορεί να αναδιατάξει τη λειτουργία της Αυτοδιοίκησης και των συνδικάτων, καθιστώντας τους σύγχρονους συμμετοχικούς θεσμούς.

Μόνο ένα τέτοιο σύστημα διακυβέρνησης, μπορεί να ανεχθεί και να διασφαλίσει μια πραγματικά ανεξάρτητη δικαιοσύνη σε συνδυασμό με **εγγυήσεις διαφάνειας** που πείθουν τον πολίτη ότι «το νόμιμο συμφέρει». Είναι αστείο να πιστεύουμε ότι το πρόβλημα της διαφάνειας είναι ηθικοπλαστικό ή ποινικό, το πρόβλημα είναι βαθιά αναπτυξιακό. Η αδιαφάνεια και η διαφθορά πηγάζει από την σύγκρουση συμφερόντων ή αναγκών, άρα πρέπει ο πολίτης να πειστεί ότι το νόμιμο είναι ταχύτερο, ασφαλέστερο, φθηνότερο, αποδοτικότερο, αλλιώς δεν θα έχουμε κάνει τίποτα από την άποψη αυτή.

Επτά εμβληματικές προτάσεις

Επαναλαμβάνω συνοπτικά τις εμβληματικού χαρακτήρα προτάσεις που έχω διατυπώσει τον τελευταίο καιρό γύρω από τα θέματα αυτά:

Πρώτη πρόταση, η ανάθεση των αρμοδιοτήτων των σχετικών με την **ποινική ευθύνη των Υπουργών**, σε πενταμελές δικαστικό όργανο υψηλού κύρους, που επιλέγεται από την Βουλή με αυξημένη πλειοψηφία 2/3, χωρίς την εύκολη λαϊκιστική αντίληψη που λέει ότι πρέπει όλα να πάνε στην κοινή δικαιοσύνη, γιατί είδαμε ότι η τακτική δικαιοσύνη σε συνεργασία με την πλειοψηφία της Βουλής είναι αυτή που ευτέλισε το συνταγματικό θεσμό της ευθύνης των Υπουργών. Άρα η ιστορική και θεσμική στάθμιση όλων των αξιών που πρέπει να προστατεύει ο θεσμός αυτός, οδηγεί σε μια τέτοια λύση σύμφωνα με την οποία η Βουλή διατηρεί απλώς την επιλογή των άξιων και ικανών δικαστικών λειτουργών που κατά συνείδηση και με βάση τον νόμο θα κρίνουν τα πράγματα επί της ουσίας, όταν υπάρχει λόγος.

Αλίμονο όμως αν μια κοινωνία θεωρεί ότι κάθε Υπουργός, τώρα και στο μέλλον, είναι πιθανώς εγκληματίας εις βάρος του δημοσίου χρήματος και του γενικού συμφέροντος. Δεν υπάρχουν ούτε θεσμοί, ούτε παρατάξεις ενόχων και υπόπτων, υπάρχουν άτομα με παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και οι θεσμοί πρέπει να συλλαμβάνουν την παρέκκλιση, αλλά κυρίως πρέπει να προστατεύουν την ομαλή λειτουργία του πολιτικού συστήματος και του κράτους.

Δεύτερη πρόταση, η **επιλογή της ηγεσίας της δικαιοσύνης** από τους δικαστές ή τους εισαγγελείς που κατέχουν τις πρώτες θέσεις στην επετηρίδα του κλάδου τους, αλλά με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής και πάλι με αυξημένη πλειοψηφία 2/3 και όχι από την εκάστοτε κυβέρνηση.

Τρίτη πρόταση, η απαγόρευση της ιδιωτικής **χρηματοδότησης των κομμάτων**, με εξαίρεση τις μικρές επώνυμες εισφορές μελών και φίλων και ο αυστηρός έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί της κρατικής χρηματοδότησης.

Τέταρτη πρόταση, η αναγκαία – το έχω πει εδώ και πάρα πολύ καιρό – εγκαθίδρυση σοβαρών και αξιόπιστων **μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου και αξιολόγησης των στελεχών στο εσωτερικό κάθε κόμματος**.

Πέμπτη πρόταση, η υιοθέτηση των κριτηρίων του ΟΟΣΑ για τον **έλεγχο της ποιότητας κάθε νέου νόμου** και κάθε νέου κανονιστικού Προεδρικού Διατάγματος.

Έκτη πρόταση, η **εθνική ψηφιακή κωδικοποίηση όλης της νομοθεσίας**, έργο αναπτυξιακά εφάμιλλο του Εθνικού Κτηματολογίου και του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού.

Έβδομη πρόταση, η θέσπιση, από μηδενική βάση, **Ενιαίου Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας** που θα διέπει ανεξαιρέτως όλες τις διοικητικές διαδικασίες τόσο συμβατικά διεξαγόμενες, όσο και ηλεκτρονικά.

Οι δημοσιονομικές προϋποθέσεις

Βέβαια έχει πολύ μεγάλη σημασία δίπλα στις θεσμικές αυτές προϋποθέσεις να τοποθετήσουμε, στο ίδιο ύψος, και τις δημοσιονομικές προϋποθέσεις μιας νέας εθνικής στρατηγικής.

Οι δημοσιονομικές προϋποθέσεις έχουν ως βάση την επείγουσα **ανάγκη μετάβασης από μια «χύμα» φορολογική κατάσταση** που λειτουργεί αντιφατικά, άδικα, αντιαναπτυξιακά, **σε μία εθνική συμφωνία φορολογικής ειλικρίνειας, δικαιοσύνης και εμπιστοσύνης** που θα είναι διαρθρωμένη ανά τομέα, κλάδο και περιοχή. Μια συμφωνία που θα λειτουργεί και ως συμφωνία ήπιας και **σταδιακής προσαρμογής της άτυπης οικονομίας στην τυπική** χωρίς να θίγονται τα πραγματικά εισοδήματα.

Μια συμφωνία που θα προωθεί ταυτόχρονα και **το νέο μοντέλο ανάπτυξης**, όπως και αν το ορίσει κανείς: ως μοντέλο πράσινης ανάπτυξης, ως μοντέλο μεταβιομηχανικής ανάπτυξης, ως «έξυπνο» μοντέλο ανάπτυξης βασισμένο στο τρίπτυχο: γνώση – έρευνα – καινοτομία.

Μια τέτοια εθνική φορολογική συμφωνία θα λειτουργήσει και ως βάση μακροπρόθεσμης προσέγγισης του **ασφαλιστικού και αναλογιστικού προβλήματος** της χώρας που είναι ατελέσφορο να το βλέπουμε χωρίς ταύτιση με το φορολογικό και δημοσιονομικό πρόβλημα, καθώς εδώ και πολύ καιρό πια αποδέκτης των ασφαλιστικών παροχών έχει πάψει να είναι ο εργαζόμενος και ο ασφαλισμένος, αλλά έχει καταστεί ο πολίτης ή καλύτερα ο κάτοικος της χώρας.

Το δημοσιονομικό πλαίσιο της επόμενης κυβέρνησης

Κατά τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται και το δημοσιονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί η επόμενη προοδευτική κυβέρνηση της χώρας. Το ερώτημα είναι γνωστό, το «πού θα βρεθούν οι πόροι»;

Ανήκω σ' αυτούς που πιστεύουν βαθιά στην ανάγκη τροποποίησης του Συμφώνου Σταθερότητας, ώστε να είναι διαφορετική η μεταχείριση ελλειμμάτων παραγωγικών, αναπτυξιακών, κοινωνικών. Όμως οφείλουμε να είμαστε ρεαλιστές, είναι προφανές ότι υπάρχουν ισχυρότατες, άκαμπτες αντιστάσεις απέναντι σε προτάσεις αναθεώρησης του Συμφώνου Σταθερότητας.

Κανείς, για παράδειγμα, δεν μπορεί να διαφωνήσει με την γενικά διατυπωμένη και παραδεκτή ανάγκη εκλογίκευσης και αύξησης της αποδοτικότητας των δημοσίων δαπανών που υπολείπονται της καλύτερης επίδοσης του ΟΟΣΑ κατά περίπου 30%, διαμορφώνοντας τον εφιάλτη της **διαρθρωτικής σπατάλης** και όχι της παράνομης εγκληματικής σπατάλης.

Το ίδιο ισχύει και με την ανάγκη καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και της εισφοροδιαφυγής. Θεωρώ όμως ότι η κοινωνία δεν δίνει πια καμία σημασία όταν ακούει τις λέξεις αυτές, είναι λέξεις κενές, λέξεις λευκές.

Και αυτό προκύπτει μέσα από την απλή ανάγνωση των φορολογικών στατιστικών, των τελευταίων εκκαθαρισμένων στατιστικών του Οικονομικού Έτους 2007.

Βεβαίως και πρέπει να φορολογούνται δίκαια τα διανεμόμενα κέρδη ως εισόδημα. Βεβαίως και πρέπει να φορολογηθεί δίκαια η μεγάλη ακίνητη περιουσία. Βεβαίως και πιστεύουμε σε μία ενιαία τιμαριθμοποιημένη προοδευτική φορολογική κλίμακα.

Όμως η πραγματικότητα μας λέει ότι μόνον 25.000 πρόσωπα στη χώρα μας δηλώνουν φορολογητέο εισόδημα άνω των 100.000 €. Από τα 202.000 νομικά πρόσωπα που λειτουργούν στη χώρα μας μόνο 11.200 δηλώνουν κέρδη άνω των 90.000 € το χρόνο και μόνον 1.570 κέρδη άνω των 900.000 € το χρόνο.

Άρα απαιτείται κάτι πιο γενναίο, κάτι πιο οραματικό, κάτι πιο απαιτητικό, κάτι πιο βαθύ και γι' αυτό θέτω στο τραπέζι της εθνικής συζήτησης την ιδέα της εθνικής φορολογικής συμφωνίας, της συμφωνίας φορολογικής ειλικρίνειας,

δικαιοσύνης και εμπιστοσύνης που αφορά αυτή την ανάγκη εναρμόνισης της τυπικής με την άτυπη οικονομία η οποία είναι παρακολούθημα του γενικότερου προβλήματος της σύγκρουσης τυπικών και άτυπων χαρακτηριστικών στο κοινωνικό, πολιτικό και διοικητικό σύστημα της χώρας.

Χρειαζόμαστε μια συμφωνία που, ούτε λίγο ούτε πολύ, θα καταγράψει ορθά και θα φορολογεί δίκαια το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Μόνο η συμφωνία αυτή θα μας επιτρέψει να διατυπώσουμε και ένα μεσοπρόθεσμο 7ετές, έστω 10ετές, σεμνό κατά κυριολεξία, σχέδιο μείωσης του δημοσίου χρέους στρεφόμενοι τόσο στον αριθμητή, όσο και στον παρονομαστή του κλάσματος. Μέσα από τη δημιουργία μικρών πρωτογενών πλεονασμάτων, μέσα από τη σταδιακή αύξηση, αλλά και τη σταδιακή και συμφωνημένη με την Ευρωπαϊκή Ένωση αναπροσαρμογή του ΑΕΠ. Έτσι ο λόγος χρέους προς το ΑΕΠ θα λειτουργήσει προς την αντίστροφη κατεύθυνση απ' αυτή που λειτουργεί τώρα.

Εθνική στρατηγική και σχέδιο διαχείρισης της συγκυρίας

Και βεβαίως δεν πρέπει να παραλείψω να πω ότι δεν νοείται εθνική στρατηγική οραματικού ή μακροπρόθεσμου χαρακτήρα, αν αυτή δεν περιλαμβάνει ένα άμεσο σχέδιο διαχείρισης της συγκυρίας, αν δεν συνοδεύεται από αποτελεσματικές κινήσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης.

Δεν θα σας κουράσω με πολλά και γνωστά παραδείγματα, θα δώσω μόνον ένα που πολλές φορές το έχω αναπτύξει στη Βουλή. Έγινε πολύ μεγάλη συζήτηση, εδώ και μήνες, για το περιβόητο **«πακέτο» στήριξης του τραπεζικού συστήματος των 28 εκατομμυρίων €**. Ένα μέτρο που εμφανίστηκε ως μέτρο στήριξης της ρευστότητας της πραγματικής οικονομίας, ένα μέτρο που έχει ένα καθοριστικό πλεονέκτημα: δεν εγγράφεται στο δημοσιονομικό έλλειμμα και προς το παρόν ούτε καν στο δημόσιο χρέος. Ένα «πακέτο» που υποτίθεται ότι θα έφερνε στα δημόσια ταμεία ένα μικρό όφελος από την χρηματοοικονομική διαχείριση των κονδυλίων αυτών.

Τι βλέπουμε μετά από έξι μήνες; Βλέπουμε ένα ανενεργό «πακέτο». Στο μεγαλύτερο του όγκο αυτό το «πακέτο» δεν έχει αξιοποιηθεί, γιατί στο μεταξύ οι ασφυκτικές δανειακές ανάγκες του δημοσίου και η περίεργη πολιτική επιλογή να εξαντληθεί ο δανεισμός στο α' τετράμηνο με υψηλό κόστος, είχε ως αποτέλεσμα οι

τράπεζες τελικά να λειτουργούν ως διευκολυντές αυτού του δανεισμού, αποκτώντας κρατικά ομόλογα με εντυπωσιακά υψηλά επιτόκια, που στη συνέχεια διευκολύνουν το δανεισμό τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με εντυπωσιακά χαμηλά επιτόκια.

Είναι επείγουσα η ανάγκη να αναδιατυπωθεί η σχετική νομοθεσία, ώστε τουλάχιστον το μεσαίο κονδύλιο των 15 δις ευρώ για την παροχή εγγυήσεων που έχει μείνει στο μεγαλύτερό του μέρος αναξιοποίητο, να χορηγηθεί απευθείας στις επιχειρήσεις, με βασικό κριτήριο τον αναπτυξιακό τους προσανατολισμό, τις ανάγκες του κλάδου και του τομέα και κυρίως την διατήρηση, ή την δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Κατά την ίδια λογική πρέπει να σκεφθούμε χρηματοοικονομικά εργαλεία για καλό σκοπό, γιατί έως τώρα επινοούν όλοι χρηματοοικονομικά εργαλεία μόνον για κακό σκοπό, τοξικού χαρακτήρα. Άρα είναι απολύτως αναγκαίο **οι οφειλές του δημοσίου** προς τους κάθε είδους αντισυμβαλλομένους του, από τα δημόσια έργα και τα νοσοκομεία, μέχρι τους μικρούς προμηθευτές, να τιτλοποιηθούν και μέσα από ένα σύστημα απλού δημόσιου factoring να οδηγηθεί το χρήμα αυτό στην αγορά με την βοήθεια των ελληνικών τραπεζών οι οποίες βεβαίως δεν πρέπει να κερδοσκοπήσουν, αλλά να επιδείξουν επιτέλους την κοινωνική τους ευθύνη από την άποψη αυτή. Και το ίδιο ισχύει και με τις **εκκαθαρισμένες οφειλές του δημοσίου για επιστροφή φόρου προστιθέμενης αξίας**, που επίσης μπορεί να τιτλοποιηθούν ώστε τα χρήματα αυτά να πέσουν στην αγορά, να τονώσουν την απασχόληση, να τονώσουν την πραγματική οικονομία.

Θα μπορούσα να πολλαπλασιάσω τα παραδείγματα, θεωρώ όμως ότι μιλώντας σε ένα τέτοιο ακροατήριο και με μια τέτοια ευκαιρία, αυτό είναι τελείως περιττό, γιατί όλες και όλοι καταλαβαίνουμε, ξέρουμε ποιο είναι το πραγματικό πρόβλημα της χώρας. Είναι και πρόβλημα διανοητικό από ένα σημείο και μετά, καθώς έχει στενέψει επικίνδυνα και ο ορίζοντας της σκέψης μας.

Μπορούμε αρκεί να θέλουμε

Παρόλα αυτά ακριβώς επειδή η προσέγγισή μου έχει πρόσημο, είναι μια προσέγγιση προοδευτική, ριζοσπαστική, το συμπέρασμά μου είναι αισιόδοξο. Το

συμπέρασμά μου είναι αισιόδοξο γιατί έχουμε ιδεολογική, αξιακή και ιστορική υποχρέωση αισιοδοξίας. Το συμπέρασμά μου είναι αισιόδοξο γιατί ξέρω πολύ καλά, ότι μπορούμε, αρκεί να θέλουμε. Αρκεί να συνειδητοποιήσουμε ότι το εθνικό ζήτημα είναι πρωτίστως πολιτικό – όπως είπα και στην αρχή – με την ιστορική και κοινωνική έννοια του όρου «πολιτικό».

Η κατακερματισμένη ελληνική κοινωνία μπορεί να ανασυγκροτηθεί. Η πολιτική και κοινωνική εμπιστοσύνη μπορεί να αποκατασταθεί. Η εθνική συμφωνία για την οποία μίλησα, μπορεί να επιτευχθεί και να λειτουργήσει, αν διαθέτει εσωτερική ισορροπία, δηλαδή μηχανισμούς πραγματικής ριζοσπαστικής αναδιανομής που να γίνουν κατανοητοί και αποδεκτοί από τη μεγάλη προοδευτική κοινωνική πλειοψηφία.

Δηλαδή από πολίτες δύσπιστους, απαιτητικούς, που δεν αναγνωρίζουν στον εαυτό τους καμιά ευθύνη γιατί το ίδιο το πολιτικό σύστημα βλέπουν ότι δεν αναλαμβάνει τις δικές του ευθύνες. Οι πολίτες είναι σε μια περίεργη κατάσταση: είναι οργισμένοι και αυστηροί, αλλά όχι ενεργοποιημένοι. Οφείλουμε να ακούσουμε τις φωνές διαμαρτυρίας και να τους πείσουμε να ενεργοποιηθούν πραγματικά. Και θα τους πείσουμε, όταν τους δείξουμε ότι καταλάβαμε πολύ καλά, πως η κοινωνία και ο τόπος δεν αντέχουν νέες διαψεύσεις. Χρειάζεται συνεπώς μια νέα ευκαιρία βασισμένη στο εθνικό καθήκον αλήθειας.